

Zeven en tachtigste Verslag

van den toestand en de handelingen van het Friesch Genootschap
van Geschied-, Oudheid- en Taalkunde te Leeuwarden,
over het jaar 1914/1915.

(Uitgebracht in de Algemeene Vergadering van 22 October 1915).

Geachte Vergadering!

Bij het overzicht over de handelingen van het Friesch Genootschap in het afgelopen jaar springt de opening der nieuwe Bisschopkamers het eerst in het oog.

Nadat, zooals in het vorig jaarverslag werd meegedeeld, Mevrouw Bisschop—Swift reeds bij haar leven afstand had gedaan van nagenoeg den geheelen inboedel en de betimmering van hare villa Frisia, werden de vertrekken, welke vroeger voor de verzameling Bisschop waren aangewezen, benevens een gedeelte van het penningkabinet daarvoor in gereedheid gebracht en door de uitnemende zorgen van twee onzer bestuursleden, Mr. Boeles en Mr. Buma en den heer architect Kramer ingericht. Bij de beide reeds bestaande Bisschopkamers is nu eene reeks van vier vertrekken gevoegd, waarvan de twee eerste eene getrouwe afspiegeling zijn van het atelier van Bisschop en van de eetkamer der villa Frisia, terwijl zich in de beide andere de meubelen en kunstvoorwerpen bevinden, welke in deze villa verspreid stonden.

De Conservator gaf een beknopten, geïllustreerden Gids van de geheele verzameling uit.

De opening der nieuwe Bisschopkamers had plaats op Donderdag 25 Maart 1915. Nadat de Voorzitter de nagedachtenis van Bisschop had gehuldigd en een woord van warmen dank had gebracht aan Mevrouw Bisschop—Swift,

die verhinderd was de plechtigheid bij te wonen, zette de Conservator de beteekenis van de verzameling Bisschop voor Friesland uiteen. Hij deed daarbij uitkomen, dat, ofschoon deze collectie niet uitsluitend van Frieschen aard is, zij toch terecht in het Friesch Museum is geplaatst, want, al stelt het Genootschap zich hoofdzakelijk ten doel in zijn Museum voorwerpen te verzamelen, welke betrekking hebben op de geschiedenis en kunst van Friesland, toch wenscht het zoo mogelijk den Friezen hier gelegenheid te geven tot aanschouwing en vergelijking van de voortbrengselen van kunst en kunstnijverheid uit de andere Nederlandsche gewesten.

De aanvaarding der schenking Bisschop is een datum in de jaarboeken van het Genootschap en deze rijke aanwinst zal den goeden naam, dien het Friesch Museum in den lande heeft, nog verhoogen. Echter, evenals zij de taak van den Conservator aanmerkelijk verzwaart, zal zij mettertijd ook hoogere eischen stellen aan de financiële draagkracht van het Genootschap. Met groote ingenomenheid vernam het Bestuur dan ook, dat een onzer medeleden en vroegere stadgenoot, wijlen de heer Fonger de Haan Zzn., een legaat aan het Friesch Genootschap heeft besproken, waarvan de jaarlijksche renten door het Bestuur bestemd zijn tot buitengewone herstellingen aan het Museum en tot delging van oude schuld.

Ook andere leden van het Genootschap gaven, hetzij door schenking, of bij testamentaire bepaling, blijk van hunne belangstelling voor het Museum, terwijl de afdeeling der terpoudheden werd verrijkt met hetgeen dr. A. E. van Giffen uit de Friesche terpen bijeen heeft gebracht. Zooals U zich zult herinneren, verleende het Bestuur in 1909 den heer van Giffen, destijds candidaat in de plant- en dierkunde te Groningen, eene subsidie ten behoeve van nasporingen, door hem in te stellen bij het afgraven der terpen in onze provincie, onder beding, dat hij zijne vondsten na vijf jaar aan het Museum zou afstaan. Dit is thans geschied en de verzameling droeg zoozeer de

goedkeuring van het Bestuur weg, dat het besloot den heer van Giffen daarvoor eene gratificatie van f 500.— te doen toekomen.

Wat voorts de verrichtingen van het Genootschap in het afgelopen jaar betreft, deel ik U het volgende mede:

Op Zaterdag, 17 October 1914, werd in het Museumgebouw de jaarlijksche Algemeene Vergadering gehouden onder het voorzitterschap van den vice-president Mr. R. A. Fockema. De heer Mr. de Vries van Doesburgh bracht mede namens den heer S. Hannema verslag uit over de rekening van den penningmeester. Met dankzegging voor zijn nauwkeurig beheer werd de thesaurier, de heer Beucker Andreaë, gedechargeerd. De begrooting voor het volgend jaar werd toegelicht en goedgekeurd. Hierop had de verkiezing van drie bestuursleden plaats; de heeren Mr. P. C. J. A. Boeles en dr. G. A. Wumkes en Mejuffrouw R. Visscher werden herkozen en namen hunne benoeming aan. Na afloop der huishoudelijke werkzaamheden deed de heer Broekema eenige belangrijke mededeelingen over de afdeeling voor landbouwgeschiedenis in het Museum, welke door afbeeldingen werden toegelicht, en sprak dr. G. A. Wumkes over den Frieschen Mysticus uit de Wilp, Marten van Houten, welke voordracht eerlang in de Vrije Fries zal verschijnen.

Er zijn dezen winter drie avondbijeenkomsten gehouden. In de eerste trad prof. dr. G. W. Kernkamp uit Utrecht als spreker op, die de voorgeschiedenis van den oorlog tot onderwerp had gekozen. Hij gaf een breed overzicht over de diplomatieke verhoudingen der landen in en buiten Europa gedurende de laatste dertig jaar en de daaruit voortgevloeide politieke gebeurtenissen, waardoor de tegenwoordige groepeerings der mogendheden is ontstaan.

Daarna sprak dr. Jan Kalf over oude gebouwen in België, waarvan helaas zoovele door den oorlog onherstelbaar zijn verwoest. Aan de hand van eene reeks lichtbeelden toonde hij daarin de ontwikkeling der elkaar opvolgende bouwstijlen aan: den Romaanschen, welke in

het westen door Fransche en Germaansche invloeden gewijzigd is; den Gothischen, die hier zijn triomf viert en beeldhouwkunst en schilderkunst aan zich verbindt; de Renaissance, die minder ingang heeft gevonden, maar toch in enkele fraaie specimen, als het paleis van Maria van Oostenrijk in Mechelen, en het stadhuis van Antwerpen is vertegenwoordigd, — en den barokstijl, die meer met den smaak van den Belgischen bouwmeester overeenstemmend, voornamelijk in de kerkelijke kunst tot bloei komt. Ofschoon België geen oorspronkelijken bouwstijl in het leven heeft geroepen, treedt toch, vooral in de behandeling van onderdeelen aan burgerlijke bouwwerken, zooals aan hallen en stadhuizen, een eigen versieringskunst op. Helaas is een der schoonste en oudste gebouwen, de lakenhal te Yperen, waarvan het eerste gedeelte tusschen 1200 en 1250 is gesticht, door den krijg vernield.

De laatste lezing werd gehouden door ds. K. Vos, die de doopsgezinde beweging in Friesland tot 1568 behandelde. Hij deelde mede, dat deze secte zich hier omstreeks 1540 snel uitbreidde, zoowel door de verspreiding van de Nederlandsche bijbelvertaling, als door de prediking van Melchior Hoffmann, die de wederkomst van Christus op aarde in het najaar van 1533 of in de lente van 1534 verwachtte. Ook te zwaard werd zijne leer verspreid, getuige de bestorming van Oldeklooster door de Wederdoopers. Toen zijne profetiën echter niet vervuld werden en de Overheid streng tegen de Wederdooper optrad, verliep de secte grootendeels. Tot de Melchiorieten behoorde ook de vermaner Dirck Philips, die, in 1504 te Leeuwarden geboren, een ijverig medewerker van Menno Simonsz werd. Onder diens opvolgers in Friesland, Leonard Douwens en Frans de Kuyper ontstonden heftige geschillen, die tot eene scheuring in de broederschap leidden en haar veel nadeel toebrechten. Toch hebben de Doopsgezinden zich kunnen handhaven, ook in de latere twisten tusschen de Friesche Doopsgezinden en hunne Vlaamsche broeders.

Het Friesch Genootschap gaf dit jaar het XXIIIe deel van De Vrije Fries uit, waarin het 86e verslag zijner handelingen is opgenomen.

Het is der Redactie aangenaam te mogen constateeren, dat er meer opgewektheid bij de leden van het Genootschap bestaat om hunne bijdragen in ons tijdschrift te publiceeren, dan in de laatste jaren het geval was. Zonder twijfel heeft de jaarlijksche verschijning van de Vrije Fries daarop een gunstigen invloed.

Het deel XXIII bevat buiten de vervolgen, kleinere berichten en verslagen, enkele degelijke studiën en levendige schetsen: n.l. eene schildering van sommige staatkundige gebeurtenissen en politieke opvattingen in Nederland, in het laatst der 18e en in het begin der 19e eeuw, tot onder de regeering van Willem I, zooals deze te voorschijn treden uit de aantekeningen van Mr. Daam Fockema, die van 1793—1833 aan het politieke leven deelnam; kleurrijke mededeelingen uit de sententieboeken van het Hof van Friesland, van 1518—1811; eene verhandeling over de grafzerken in Friesland, welke getuigen van het ontstaan en de ontwikkeling der renaissance in ons gewest, en eene aardige teekening van het gemoedelijk rustige leven van een dorpspredikant in Friesland in de 18e eeuw, ontleend aan zijn dagboek.

Eene poging door het Bestuur van het Genootschap bij den Gemeenteraad van Franeker aangewend tot behoud van een oud en schilderachtig grachtje: „het Leeuwarder End” in die stad, heeft niet tot een gunstig resultaat geleid.

De functie van bibliothecaris van het Genootschap is nog niet vervuld. De heer J. G. Wester werd uitgenoodigd om de boekerij te beheeren, doch moest, hoezeer hij zich ook voor dit werk interesseerde, daarvan om gezondheidsredenen afzien.

In het geheel werd het Museum in het Genootschapsjaar, loopende van 1 Juli 1914 tot 30 Juni 1915 bezocht door:

4474 betalende en
 ± 1250 niet betalende personen,
 totaal ± 5724 bezoekers.

Dat het bezoek minder talrijk is geweest dan het vorige jaar is toe te schrijven aan den druk der eerste oorlogsmaanden. Daarentegen kan thans reeds worden geconstateerd, dat, eveneens tengevolge van den oorlog, waardoor vele landgenooten hunne vacaties in Friesland doorbrachten, de eerste maanden van het volgende jaar zich bijzonder gunstig laten aanzien.

Op 1 October 1915 bedroeg het aantal

Gewone leden	552
Buitengewone leden	39
Eerelid	1
Donatrices	7

Te zamen 599 leden.

Van de buitengewone leden stierven dit jaar: Jhr. Mr. A. E. van Boelens van Eysinga, dr. N. Reeling Brouwer en professor dr. W. L. van Helten; van de gewone leden bedankten er 23 en ontvielen er 12 door den dood. *)

Wat de finantiën van het Genootschap betreft, beliepen de ontvangsten dit jaar f 8808.71
 en de uitgaven - 9508.95¹/₂
 zoodat er op den gewonen dienst f 700.24¹/₂
 als nadeelig slot is.

Dit nadeelig saldo behoorde nog vermeerderd te zijn met het bedrag van de jaarlijksche aflossing der obligatielening, groot f 500.—. Doch, daar de eigenaar dezer obligatie verzuimde haar vóór de afsluiting der rekening aan te bieden, moet deze som thans op de rekening van het volgende jaar worden gebracht.

*) In de Algemeene Vergadering van 22 October 1915 zijn 60 nieuwe leden togetreden, zoodat het aantal gewone leden thans 659 bedraagt.

Dit hooge nadeelig slot is eensdeels te wijten aan vermindering van entreegelden en anderendeels aan onvoorziene uitgaven, als de gratificatie aan dr. van Giffen verleend (f 500.—), en de storting van de successierechten, welke geheven zijn van de schenking van Mevrouw Corbelijn Battaerd—Huber (f 525.—).

Uit het Bouwfonds of Bisschopfonds is dit jaar de inrichting der Bisschopkamers bestreden. Het fonds bedroeg, met de in het afgelopen jaar gekweekte rente:

	f 6100.79 ¹ / ₂
de uitgaven beliepen	- 4001.19
zoodat er een batig slot overblijft van . . .	<u>f 2099.60¹/₂</u>

Dit bedrag is, nu het Bisschopfonds aan zijne bestemming heeft voldaan, als eerste post overgebracht op de rekening van een nieuw aan te leggen fonds, dat voor „Buitengewone Herstellingen en Amortisatie”.

Het van Eysingafonds bedroeg op 1 Juli 1915 f 29853.94.

R. VISSCHER,
Secretaresse.